ATZO, BALDA PILLOTALEKUAN

XABIER AMURIZA GELDITU ZAN TXAPELDUN

Atzo, goiz-arratsaldez, jendez bete-betea agertu zan Balda pillotalekua, an espatzen bai zan Euskalerriko Bertsolarien Txapelketa. Bertsolarien aldetik utsaldi asko sumatzen zan. Jende askok onenak bezela jotzen dituan batzuk etziran agerl, bañan ori lendik ba genekigun gauza zan. Oraingo Txapelketako dei onena ezin ezta izan baiezko eratzuna eman nai izan, eta omesel bertsolari izan ziran aukeratuak aurtengo Txapelketarako. Oyetik zortzi aukeratu ziluzten epal-maiokoak atzoko azkeneko selorako, eta olek entzun genituan.

Leendabizi, aurkezpena egiten zuan Joxe Mari Iriondo'k esaten zigun, alegia, nola oraiko bertsotan asten ziran bertsolari olek ezeretik asten ziran, au da, lens berak egintako saiotik naiz Arrasate eta naiz Gernika'n etzutela ezertarako kontatzen. Au da, atzo artaroekak onenaño irixteko bestelako etzutela balio izan.

Esan ziguti baitare jendearen artean ba zegozkela erakunde askoren ordezkariak, au da, Euskaltzaindi, EKN Diputazio eta abar, eta baitare jende ezagun eta espetsu pranko. Olen artean, baz, Iztapide agurgarria, leen aiñbeste merezimentuz Txapeldun izandua, eta an zegozkela gure artean, baitare, Euskalerriak emon duan bertsolai txikun eta egokienaren aitaba, au da, Pello Mari Olaizola'ren aitaba, Arjentino aldetik etorria bere alabarekin. Olek, txala bereonekin agurtu zituan bildutako jendeak.

Ori agertu ondoren, zortzi bertsolariak «agur-bertso» baña bota zuten. Leendabizi Xanpun'ek, eta ondoren, Etxeberria, Gorrotxategi, Garmendia, Amuriza, Azpillaga, Larrañaga eta Enbeita, «Agur-bertso» olek etzuten kontatzen puntuoziko, bañan clare esan bearra daukate nere aldetik Gorrotxategi gustatu zitzaldala bestiñor ez bezela, eta bere agutte Iztapida zaara eta baita Otaño'ren alaba ere.

Ai amaitu ondoren bertsolari bikoteak izan ziran deltuak, au da bilaka oritu bear zuten kantan, zortziko nagusian eta leendabiz Xanpun eta Enbeita, ora patxikako nagusi bezela eta ar lan-eskelari bezela. Salo au bukatu ondoren, beste bat jarri zioten, au puntiagara jarrita, eta modu ortan ziran bertsolari guztiak biñuka, biñka bertso zortziko nagusian betiez, eta geroago puntiua jarrita biña bertso berobildiz. Xanpun eta Enbeitaren urren Etxeberria ta Larrañaga, Gurutzage ta Azpillaga eta Amuriza ta Garmendia. Luze joko ligake jartzea emen zer gai eta puntu jarri zizkioten batzuori eta bestearl, eta ori utziik esan dezagun, salo ori buka ondoren bakarka deitu zituztela eta gol desberdiñaj larriez. Osela, Xanpun'i «sarrerik gabe kanpoan geldituz ziran bertsozalisel» botzeko aginduzioten, iru bertso berak nai zuan doñu eta neurrian. Etxeberria'ren gaia «egunerako lana» izan zan; Gorrotxategi'rena: «jayoletxoa autan»; Garmendia'ri «lastima izango dek iri emotia aiñbeste kostatoko alaba moitiia»; Amuriza'ri «bioztean min dut»; Azpillaga'ri berte semek esaten dio: «Nik ez dat aunditu nok»; Larrañaga'ri: «Errika kanpoiari amilia eztu diote» eta Enbeita'ri: «arrantzaldia gein ta trakupo portura eldu da bañon bere senarrarik gabe».

Salo au bukatu ondoren eta pareak, au da bertsolari bikoteak aldatuz, amarreko txikian, beste saioska bat eratu zioten eta baita azkeneko bikotetasun ori aldatu gabe ere emen zizkioten lau oñak olekin bertsoborobitzeko. Lendabizi, Larrañaga ta Xanpun, «biok atzo neska bararekin dantza egiñ zutenak» bezela, eta oñak berriz, Larrañaga'ri olek tokitzatzikan: geza, eza, meza, beza; eta Xanpun'i berriz, parranda, emanda, eranda, txanda. Azpillaga eta Etxeberria, amarreko ttikian, «Azpillaga galtzo berriak egin nalan Etxeberria jostunarengano joaten dua», eta oñak, Azpillaga'ri: agur, labur, egur, lapur, eta Etxeberria'ri: zital zabal, mogal argal. Onei ondoren, Amuriza eta Gorrotxategi, arek «bere kotxea kale batean aparkotzen duala eta ou berriz gruaklin eramatera dijoalax, eta oñak, Amuriza'ri: noiz gaiz, ilnoiz, arrazoiz» eta Gorrotxategi: fedea, legea, ateo, katea. Azkeneko saioa Enbeitia ta Garmendia'k egin zuten.

ARRATSALDEKO SAIOA

Arratsaldean berriz goizean baño jende gelago bildu zan oraindik. Enpua agertu zan. Balda guzia leporaño beterik eta goizean bezela, arratsaldean ere bear baño ordu erdi beranduago asi ziran. Onelako gauzak nai luteke orduarekin puldamentu gelago eta oraindik gelago atera giñan orduori begiratu jertzen ba gera, bañan tiraba, erremeriarik ez duan gauzari ez gera oriko bueltak emoten.

Berriz ere, arratsaldeko saio ontan, lendabizko zortzi bertsolariak beren egurra bota zuten Azpillaga asi ta gero Amuriza, Enbeita, Larrañaga, Xanpun, ¡Etxeberria, Gorrotxategi eta Garmendia. Asieran berten esan zituan doñuak ere kontatzen zuela sari berejk bat emateko. Asiera Azpillaga'k eta Garmendia'k eman zioten, oraingo onten zortziko ttikian iruña bertso, oien gaia ebatek uzdia bota zuela eta»... Urren, Amuriza ta Gorrotxategi, neuri bereon beste bertsolariak bezela, eta olen gaia: «Antzo ttunttun, gaur ere ttuntun...»; Enbeita ta Etxeberria geroago «biok seitzeko egongo ba fira bezela» eta Larrañaga eta Xanpun ondoren, batek besteri lapurretaz joez».

Salo au bukatu ondoren, bibitaro, esne-saltzolleanen doñuan, zortzi bertsolariak. Asiera, Garmendia eta Amuriza «biok elkarreri lapurketa egin ta biok kartzelen dagozelas; urren, Gorrotxategi eta Enbeita: «bat mittinlari eta bestea entzule bezela»; urren, Etxeberria eta Larrañaga «arrek onei dirua aurreratu eta pagatzen ez diola»; eta salo au bukatzeko, Xanpun eta Azpillaga, «biok bat bestemtzako errege eman dizkioten erregalua».

Au bukatu ondoren etorri zan bakarko proba. Bat galditu zen jendearen aurrean, au da, lendabizi, Azpillaga, eta jarri zizkioten galak (eta olek danontzako berdiñak) olek izan ziran:

1) Bi puntu: a. Ni ondo nabil eta bestoak or konpon; b. Batzuak eskubi eta bestoak ezker.

2) Iru bertso gai oneri buruz: «Gizona ez da ogiz bakarrik bizi.

Salo au bukatu ondoren, epal-maiokoak joan ziran elkarrekin leku apartan egoteq, eta bitartean beste bertsolari batzuk igo ziran, oietan Basarri, bat; eta Mixelena, bestea eta baita Kosme Lizaso, Egileor eta abar. Bitarte ontan ere entzun ziran bertso eder pranko.

Etan ontan gaudela or etorri zran epal-maiokoak eta berriz ere ona nun luzetzeko bidea: bi bertsolari galditzen omen zirala berdiñ lendabizikoto: Enbeita eta Amuriza, eta olek biak aritu bear zutela berriz ere, bakarka.

Onela, Enbeita izkutura zijoan bitartean, gai olek jarri zizkioten Amuriza'ri (eta geroago berdiñ Enbeita'ri):

1) Bi puntu: a. «Biotan nor txapeldun ortxen dago kroxka; b) «Uno ontan lagun zer dio biotzaka.

2) Iru bertso amarreko aundian gai oneri buruz: «Aitza».

3) Bederatzi puntukoan: «Euskal Erriari».

Dana dala luze eta luze jo ondoren, Xabier Amurriza galditzen zan txapeldun bezela, eta bigarren jakiña, Jon Enbeita. Arrek, berreun milla pezeta, txapela eta Otezia'k egintako irudi bat artzen zitun sari bezela; onek, berriz, eun milla pezeta; eta gañeko beste selek, berrogeitamar milla pezeta.

Fue numeroso el gentío que acudió al Frontón Balda para presenciar la lucha enciclada entre los ocho bertsolaris seleccionados en los torneos clasificatorios de Mondragón y Guernica. Pocos veces, por no decir ninguna, habrá registrado el Balda donostiarra semejante entradón, ya que virtualmente se puede decir que no cabía ni un solo espectador más y aun los que había no sé si no superaban las localidades que hubiera.

A lo largo de todo el día, dos horas a la mañana, y tres a la tarde, los bertsolaris realizaron toda clase de ejercicios. Sakudes, profesiones, bertsos sobre tema impuesto y algunos de gran originalidad, bertsos con cuatro pies forzados, variedad y riqueza en tonos y medidas, fue en realidad una exhaustiva demostración de hasta qué punto se les exigió a los bertsolaris, y en honor a la verdad hay que decir que todos ellos reyaron a gran altura. La lástima es que otros muy buenos bertsolaris no hubieron acudido para confrontar así mejor el panorama actual del bertsolarismo en el país actual.

El triunfo total fue para el bertsolarismo vizcaíno, ya que coparon los dos primeros puestos, el primero con el campeón Xabier Amuriza, y el segundo con Jon Enbeita. Como poso así siempre, esta decisión podrá ser más o menos discutida por alguno, pero nada puede empañar ese triunfo del bertsolarismo vizcaíno.

Y lo que quedó también magníficamente demostrado es que la gente acude, de manera incontenible cuando se les ofrece una competición como esta de bertsolaris, por lo que hay que felicitar muy de veras a Euskaltzaindia por la decisión adoptada de resucitar estos campeonatos.

S. A.

Xavier Amuriza, el campeón. (Foto Roberto Aygüés)

Sebero Altube euskaltzaina

Iragan abenduaren birugarren astean, Euskaltzaindiak, bere IX. Biltzarra, gramatika aztertektak gaitzat hartuaz Sebero Altube zenari omenaldia eskaini zion bere sorterrian, Arrasaten, jaiotzaren mendeurrena aspatuz. Lau egunen buruan ikerketazko trosten «deirik irakurri zen han.

Biltzarreko gaia bera ongi zatorkien «Erderismos»-en egile zenari bere omenaldia aspatzeko.

Aldaz aurretik, abenduaren 8an, J. M. Vélez de Mendizabalen liburu edetra aurkeztu zen, «Sebero Altube» biografia, Patxi Altunaren hitzaurrez. Lehen 116 orrialdeetan Altube zenaren bizitza agertzen da, musikari, euskalari, asmatzaile, politika aldetik eta abar, oraintarte ezagutzen ez genituen aintz berri eskainiaz. Azken orrialdeetan L. Villasante, A. Urrestarazu, M. Lasa eta J. A. Arana Martijaren artikuluak datoz, bakoitzak bere aldetik zenbait berri eskainiz. Liburu hau, iruditz ere ongi harturik, Sociedad Guipuzcoana de Ediciones y Publicaciones, S. A. delakoak argitaratua da.

Biltzar egunetan, Hordago argitaletxeak, Sebero'ren «Laztantxu eta Betargia deritzon eleberri gisako kondeira aurkeztu zuen. Altubek, euskararen ikerketa aldetik zuen bere aspeg, ez ordea literatura lanez. Eta, hara bor non eskaintzen zaigun honako liburu ezagugarri hau, gudatean Arrasaten izan ziren hilketa tristeak gaitzat harturik.

Euskaltzaindiak, bere aldetik, VIII. Biltzarraren ondotik agertu dituen trostenez «Bergarako Biltzar ondoko erabakiak» deritzon bilduma aurkeztu zuen, euskara idatziaren batasunari buruz.

Sebero Altube Lertxundi, Mondragoen jaio zen 1879ko azaroaren 8an. Formazioz autodidakta zen baina bai mutil azkarra. Bere bi ekintza nagusiak euskalari eta musikalari trebe bezala azaldu zituen. Famili apal bateko seme zen. Ama gaztetxe galdua eta aita bihozgogorraren esku gogorragoa ezagutua. Apenaz izan omen zuen haurtzaro ezitsurik. Dohakabeak zazikida haurtzaro alairik ezagutu ez duten haurrak, dohakabeak inozentzialik ainazea ezagutu dutenak.

Bitoriano Balerdi organularieren ikasle zen. Ez bakarrik organu joten, baizik armonia ikasten ere bai. Benigno bere onalakin Arriteko albokari izan omen zen. Holek ziren musika galetako hezierak eta hasiérak.

Soldadutza bukatzetik lasterrera, 22urte zituela, Gernikako udalak musika banda bat sortzeko konkurso bidez egin zuen deira presentatu zen eta berak atera. 1902. urtea zen hura irabazi zuenean. Gazte suharra Gernikara aldatu zen biziterra, hiri hontan musikaren iraultzaka zaletasuna bomban zeroala eta bandarekin jabetuz gero, 1903.aen orfeoia ere sortuez. Bere musikak era sortu zituen. Baina ez naiz sartuko xehetasun haietan; nahi duenak ikus beza J. M. Vélez de Mendizabalen liburu hartan.

Hortaz aparte, beste idea batzuk ere eroan zituen. Alkartasuna zeritzen arma tabrikan buru izan zen 1915etik 1922ra arte. Gainera, berak asmatutako Alkar zeritzon pistola berri bat ere patentatu omen zuen. Buru argia nonbait.

Bere argitasunez, euskarazka lanetan linguistika jakintzaren bide berriak irauta zituen. Frantsez hizkuntza menderatzen zuen eta erduan gai hontaz han argitaratzen ziren liburu eta aldizkariak jasotzeaz gaia bera zientifikuki azagutzera bultzatu bai zuen. Hala sartu ziren bere fruta onak euskararen joskeraz, fonetikaz, azentuz, etimologiaz eta abar. Jakitunaren nortasunez atera zen garaiko garbikeriaren aurka eta jatortasunaren alde. Bere lanetatik alpagarriena «Erderismos» (1929) dugu, baina ez ditugu ahaztu behar morfologiaz Azkueri egin ziokion oharrak, eta ere euskararen bizitzaz eta batasunez eman zituen hitzaldiak eta idatzi zituen lanak. 1920an, Euskaltzaindia sortu ta laster izendatu zuten euskaltzain.

Politikaz E. A. J. (P. N. V.) aiderdikoa zen, baina kultur gizon guziok bezala, politika ekintzetatik aski aparte ibili zen. Hala ere, Gernikako alkate izatera heldu zen eta 1936an Frantsiaratu beharrean aurkitu zen, 1958a hiltzeko. Egonaldi hartan gora-behera asko ezagutu zituen eta bere burua intelektual bezala agertuz berbesteratuen bebesezko eskubideak gordeko ba zituen frantsezezko lanen bat argitaratu beharrera heldu zen eta oinaze mineri buruzko pentsamenez: «La fonction de la doleur» (Pau, 1958) deritzana, bere emaitzetan hain bizkia iduritzen zaiguna, buruta eta argitaratu zuen. Lan hontarako bere bizitzako esperientziak eta bere fede tinkoak asko jakatu zuen.

Gainerako lanak, euskaraz zein erdaraz, 1916, urteau Euskalerriaren alde aldizkarian hasi eta R. I. E. V. (Eusko-Ikaskuntzaren Iii. Batzarre nagusian ere badu lan bat), Euskal Esnaela, Euzkadi, Txistulari aldizkaria, Eusko Jakintza, Euzko-gogoa, Bol R. S. V. A. P. eta batez ere Euskaltzaindiaren Euskera-ran 1960. urteau bukatuko ditugu.

Gernikan hil zen 1963ko abuztuaren 27 an. Musika lanak eta gainerako zenbait paper Jose Antonio Arana Martijari utzi zizkion eta honek osatu du Vélez de Mendizabalen liburuan datorren bibliografia, baita ere hiztegiño bat 1973ko Euskera aldizkarian argitaratua.

El IX Congreso de la Real Academia de la Lengua Vasca, celebrado en Mondragón durante la tercera semana de diciembre, estuvo dedicado como homenaje al preclaro hijo arrasatearra Severo de Altube, con motivo del centenario de su nacimiento. El tema monográfico de dicho congreso fueron los estudios gramaticales del vascuence, con interesantes aportaciones a la sintaxis vasca, tema al que Altube dedicó profundos estudios a lo largo de su vida. Al finalizar el Congreso hubo diversos actos. A continuación, dio comienzo el concurso de bertsolaris.

El día 6 de diciembre, como preámbulo al referido Congreso, se presentó en la villa mondragonesa una obra biográfica sobre S. Altube, de J. M. Vélez de Mendizábal.

Durante los días en que se celebraba el Congreso se presentó el libro «Laztantxu eta Betargia», del propio Altube, que narra los sucesos de Mondragón en los primeros días de la última guerra civil. Euskaltzaindia, por su parte, presentó un volumen donde se recogen los estudios y acuerdos a partir de su VIII Congreso celebrado en Vergara en 1978, sobre las normativas a seguir en la unificación del vascuence escrito.

El referido libro de Vélez de Mendizábal refiere la vida de Severo de Altube como lingüista y músico, principalmente.

Severo de Altube y Lerchundi nació en Mondragón el 8 de noviembre de 1879. De formación autodidacta. Recibió lecciones de música del organista Victoriano Balerdi. A los 22 años marchó a Guernica para ocupar la plaza de director de la banda municipal que consiguió a través de un concurso, y un año más tarde, en 1930, fundaría el renombrado Orfeón Guernicués. Estuvo al frente de la armería Alkartasuna, donde diseñó y patentó, en 1917, una pistola automática. Pero el campo cultural donde más se destacó S. De Altube fue el de la lingüística. Académico de número de Euskaltzaindia desde 1920, informado de las corrientes científicas de Europa en esa especialidad, aplicó sus conocimientos a la investigación del euskara. Preparó varios informes de advenencias a la Morfología Vasca de Azkue, investigó y formuló las reglas más castizas de la sintaxis, abogó por el lenguaje popular contra las corrientes puristas de su época y contribuyó con varios trabajos sobre acentuación y lexicografía.

Durante la República ocupó el cargo de la Alcaldía de Guernica. Sufrió el exilio durante 18 años, pero en ningún momento dejó la investigación, y su colaboración en publicaciones culturales vascas. Vino a fallecer en Guernica el 27 de agosto de 1963.

JUAN SAN MARTIN

CURSO DE EUSKERA

POR CORRESPONDENCIA

Cada día es más importante y necesario recobrar, hablar y escribir, el idioma de nuestros mayores. Y de la tierra donde vives.

Por ello, si te sientes vasco, ahora te ofrecemos la oportunidad de aprender EUSKERA de la manera más cómoda y eficaz, además de económica.

El Curso CCC de Euskera es un método moderno y de eficacia comprobada (también con discos o cassettes).

Si estás interesado, mándanos el cupón adjunto, y recibirás INFORMACION GRATUITA y sin compromiso sobre este Curso CCC de EUSKERA.

Otros Cursos

- Inglés
- Francés
- Alemán
- Ruso
- Informática
- Electrónica
- Márketing
- Contabilidad
- Encargados de producción
- Secretariado
- Auxiliar Administrativo
- Banca
- Mecanografía
- Taquigrafía
- Redacción
- Organización Administrativa
- Corte y Confección
- Puericultura
- Peluquería
- Esteticiennna
- Cocina
- Perforista
- Psicología
- Maitre d'Hôtel
- Graduado Escolar
- Guitarra
- Acordeón
- Solfeo
- Dibujo
- Agricultura
- Judo
- Detective Privado
- Cultura General
- Radio y TV

y otros hasta 120 cursos

ENSEÑANZA A DISTANCIA Autorizada por el Ministerio de Educación y Ciencia nº 135, 36 y 37.

CCC

CCC Alto de Miracruz Teléfono 943/280011 San Sebastián

CORTA O COPIA Y ENVIA ESTE CUPON

Deseo información GRATIS Y SIN COMPROMISO (acompañada de la TRIPLE GARANTIA CCC) sobre el curso o cursos:

Nombre _____

Domicilio _____ Tel. _____

Población _____

Provincia _____ Edad _____

CCC Alto de Miracruz - Dep.F S5-263-Tel. 943/280011 - San Sebastián

El tueste del café, grano a grano.

BONKA

KOPEK

BOUTIQUE

LIQUIDACION POR FIN DE TEMPORADA, A PARTIR DE HOY, LUNES, DIA 7

Luca de Tena, s/n

SAN SEBASTIAN

Contabilidad para comercios y pequeñas industrias

Curso práctico en San Sebastián, a partir del 10 de enero

Organización: Cámara de Comercio, Industria y Navegación de Guipúzcoa.

Duración: Jueves, hasta final de marzo, de 11 a 13,30 h.

Programa (síntesis): Estructura de un balance - Esquema del proceso contable - Síntesis del plan contable español - Apertura, movimiento y cierre de ejercicios - Elementos auxiliares de la contabilidad.

Orientación: Totalmente práctica para quienes no conocen o tienen muy pocas nociones sobre contabilidad.

Información: Cámara de Comercio, Industria y Navegación de Guipúzcoa. Aguirre Miramón, 2 San Sebastián. Teléfono 27 21 00.

PORTA ROLLOS PARA PAPEL MOSTRADOR Y OTROS PRODUCTOS

PAPELES COMERCIO
- ALIMENTACION
- REGALO

TIMBRADOS Y EN BLANCO
ALUMINIO-POLIETILENO
BOLSAS PAPEL
- POLIETILENO

ETIQUETAS ADHESIVAS
CINTAS DECORATIVAS
PRECINTOS ENGOMADOS

TAMOA

Industrias del papel

PEDRO Mª TAMAYO IDARRETA

CAMINO DE MUNDAIZ (EGUIA)

TELF. 27 87 00 - POSTAL 1.347

SAN SEBASTIAN

GROS

Miracruz-Secundino Esnaola, particular vendo piso 140 m2 por traslado. Cuatro-cinco habitaciones, comedor-salón, dos baños, despensa y cocina. Calefacción y agua caliente central. 6.500.000.

Teléfono 42 76 40 - 27 81 35